

УКРАЇНСЬКА ТРИБУНА

Ч. 163.

Варшава, четвер 17 листопада 1921 року.

Ч. 163.

Славний український письменник і громадський діяч

АДРІАН КАЩЕНКО

помер у Катеринославі 29 березня 1921 року, про що з жалем оповідає громадянство, Т-во „Українське Видавництво в Катеринославі“, засмучене втратою широкого працівника, одного з фундаторів Товариства.

17 листопада 1921 р.

Злочинний Повстання розгоряється все більше та більше. Здалеку, при тих умовах, що совітська влада старанно ховає дійсний стан річ і тільки тільки посилає ніколи згожуватися з фактами, поданими в закордонній пресі, дуже тяжко уявити собі дійсні розміри тої катастрофи, яка зараз звалилася на голову московських окупантів. Всі розуміють, що сила більшовизму була тільки в безсиллі ідейного його ворогів. Большевицькі гасла, принципи такі прекрасні, такі чарівні для низів суспільних, що трудно їм встояти проти їхньої сили, особливо коли не знаєш, як вони на практиці переводяться.

Українська влада, в свій час дуже мінна фізично, мала гасла теж прекрасні, теж чарівні, але для їх розуміння треба було бути значно більше розвиненою та культурною ніж в дійсності була більшість населення України. І большевицькі гасла соціального визволення затьмарили гасла визволення національного. Зараз іде вже поворотна хвиля. Зараз Україна перехорувала на большевизм; вона побачила, що совітська влада в своїй соціальної політиці вертається назад далі ніж то хотіла. Центральна Рада і поправління большевизму зараз піднімає тільки авторитет Української влади, а зніюство на практиці з комунізмом московського видання тільки ореолом оточує ідею української влади на Україні, ідею національної незалежності.

Важко збагнути зараз дійсну міру большевицької скомпромітованості та міру в той час зросту нашої ідеї та симпатії до нас. Ті вісти, що до нас приходять показують, що наше прохання психологічні дійшли вже до певних стадій станів, і влада большевицька може так визріла на Україні, що, як овоч з дерева, упаде, тільки приторкнись до нього. Але про все те не можемо ми спостерігати що може останню боротьбу, не згадати дуже сумної правди.

В той час, коли симпатії Європи в боротьбі нашого народу з большевиками були й по нашому боці, жадного факту не дає історія, щоб яка небудь Європейська держава стала одверто по нашому боці. Спостерігаючи цю боротьбу, Європа в той же час в своїх низькококих егоїстичних стремліннях не дивиться на те, хто зараз переміг, може й хвидево, а хто завтра вивернеться і вже на стає. Європа, аби торгувати, аби гроші, і радо розмовляє вона з тим, хто безоглядно розтринькує в щедрість не хазяїна гроші та майно свого народу. Європа ловить нагоду перехопити те, що сплиється з нетвердих рук і за золото, ефемерне набуть вже, та не менш ефемерні концесії дає нашому ворогові, власне в що хвилю ворогові цілого людства, все, що потрібно йому для борні: і паровики, і аероплани, і зброю, все те, чим він, крестуючись власне тільки, нищить довше мільйони людей з їх вільним над-

банням. Ідуть вісти, що повстанням бракує набоїв, бракує ліків, санітарного майна. Наша-ж поразка осени минулого року була тільки завдяки браку набоїв. Був уже евакуований ворогом Київ, а ми з ні-

Про Холмщину забули

Головна Рада ППС в своєму засіданні 30 жовтня ц. р. прийняла резолюцію, в якій між іншим є такий уступ:

„ППС гадає, що при сучасних умовах єдиним шляхом до розв'язання української справи внутрі Річипосполитої Польської і до поладження відносин на східних землях Республіки є введення устрою територіальної автономії для всіх земель, де більшість населення складають Українці, себто як для Східної Галичини так і для воєводства Волинського та для південних повітів воєводства Польського.“

Аксіома очевидна для кожної зрілої в політичному відношенні людини. І коли б ця аксіома торкалася не українців у Польщі, а наприклад, татарів у Росії, німців на Угорщині, Ірландців в Англії і т. д., то не тільки ППС-ї, але навіть тіні середньвіччя—ендеки сказали б:

— Слушно, панове! Керувати собою, будувати своє життя власними руками не привілея, не розкіш. Це найелементарніша необхідність для життя, для власного розвитку й для миру й добробуту всього людства.

Але... в атмосфері націоналістичного чаду, аксіоми перестають бути очевидними, зрозумілими й до чогось обов'язуєчими. І це ми бачимо не тільки в поведінці розгорячених шовіністів, але навіть в терезах постановах тих, що борються з шовіністичним людодійством.

Я кажу про ППС-ів. Головна рада партії, проголосивши принцип: „Єдиним шляхом до поладження української справи в Польщі є територіальна автономія всіх земель, де українці складають більшість“, — при переліченні цих земель чомусь не назвала одної землі — Холмщини.

Забула? Ні. Партія ППС не могла забути про Холмщину. Члени цієї партії добре знають про нещасну країну. Вони в Холмі, Грубешові, Володаві і т. д. на кожному кроці чують мову місцевого населення. Вони знають, що в багатьох повітах українці складають значну більшість, що чимала частина „поляків“ є просто ренегати, які ще не навчилися говорити по польському, що їх усіма способами денационалізують, перетягають у свій табір і т. д.

ППС-е не можуть не знати, що українське населення ставить завзятий опір цій братовбивчій роботі. За це ж і називають холмська „zawzięty rusin“ „praty rusin“. Українці Холмщини домагаються своєї школи, права відкрити культурно-просвітні організації, віль-

кому вже не страшними руйніцями та кулеметами котилися від Вінниці до Збруча. Європа тепер, як і тоді, з співчуттям дивиться на наші змагання, але й пальцем не поворохнувши, щоб допомогти нам. Ставлячи ставки на живих покійників Денкіна та Врангеля, Європа не хотіла бачити тої сили, яка самотужки боролась одночасово на декількох фронтах. Зараз наш народ став до боротьби один і він переміг, хоч скрізь, на всіх фронтах спокій у большевиків і вони зможуть кинути на нас і вже кидують всі свої сили. Чи Європа буде й далі, як досі спочутливо дивитись на боротьбу, уважи слідкуючи за її етапами так точнісінько, як той український дяцько, що слідував з берега за своїм приятелем, що топився, і констатував: „о, топиться; о, вириннає“.

Мо балакати своєю мовою й молитися в своїх церквах.

Але домагання і опір їх даремні, бо не вони керують собою, а ними, як рабами, керують на місцях люди, які лише називаються людьми, але нічого спільного з високими ідеалами людства не мають.

Все це П. П. С. знають. Не скрию: П. П. С. на Холмщині популярні.

— Є вже серед поляків нові люди,— кажуть на Холмщині,— це П. П. С-и. Вони стоять за правду, підтримують наші справедливі домагання.

Про це можна б і не говорити, бо члени П. П. С. чимало раз бачили в себе у Варшаві холмських делегатів. Де ж шукати причин такого незрозумілого ухилення партії від того, що стоїть докорм перед самими її очима. Очевидно, рада партії просто там не відважилась сказати голосно те, що каже тихо. Очевидно, побоюлася вона заворушення у ворожому таборі. А може це й пережиток минулого, під свідоме „патріотичне“ почуття спаралізували її голос.

„Все ж таки... краще як Холмщина буде—не Холмщина, а українці—не українці“.

Напрошується ще одна думка: А може Холмщанам, як другорядним українцям, малось на увазі „дати“ менше: національно-культурну автономію, чи щось іншого?..

Але про це не сказано ні слова в резолюції П. П. С.

Холмщина наче б не існувала, хоча в „Роботнику“ час від часу вона і з'являється.

А що як і для П. П. С. доля Холмщини вже вирішена? Вирішена по ендецькому рецептові?

Але як це може бути два моральних імперативів, дві справедливості—інша для правобужних українців (Волинь) і інша для лівобужних (Холмщина)? І як можна одним сказати: „Живіть і самі керуйте своїм місцевим життям“, а другим: „Денационалізуйтеся й вимірайте“?..

В. Остр-ський.

На Великій Україні

(Від нашого кореспондента).

Тільки сидючи у Львові, або десь ще далі від українсько-польського кордону, можна серйозно йти віри тим брехливим чуток, що в останні дні почали поширюватися деякими польськими здебільшого ендецького напрямку—часописами у Львові, ну і звичайно, нашим „Рідним“ „Вперед“—ом.

ЩОДЕННА

непартійна демократична газета. Виходить у Варшаві під провідним керівництвом Олександра Салківського, при участі видатних українських літературних сил.

Особистий прийом в редакційних справах від 11 до 12 год. ранку.

Дрібні рукописи не повертаються.

ПЕРЕДПЛАТА

В Польщі: На місяць 600 мар. пол., для ітернованих 300 мар. пол.
За кордоном: в Америці 1 долар, Франції, Голандії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лір, Швейцарії 5 фр. шв.; Німеччині 25 марок; Чехословаччині 25 крон; Болгарії 25 левів; Румунії 25 лей; Австрії 300 крон.
Змін адреси—75 мар. пол.
ЦІНА ОГолоШЕНЬ
За рядок першого першого тижнем 30 мар. пол.; після тексту 20 мар. пол.
Адреса редакції та контори: Варшава, Новий Світ, 22 (Warszawa, Nowy Świat, 22). Телефон редакції 229-00.

Окремий примірник 30 мар.

„Протибольшевицьке повстання на Вел. Україні ліквідоване... Повстанчі банди під натиском червоних частин перейшли Збруч, обеззброєні польським військом і посадовлені за дрти... Сими днями через Львів пройшло N ешелонів з NN чоловіками повстанців—„петлюрівців“, котрих везено до інтернування“.

Що правда—невеликі українські повстанчі відділи, що оперували близько українсько-польського кордону, відривавшись від головних повстанчих об'єднань, під натиском більших червоних частин, примушені були перейти польський кордон, скласти зброю, здати коней польській владі й піти в табори інтернованих, але ж загальна кількість тих, що перейшли кордон, не перевищує сотні чоловік. Тай до того,—серед цієї сотні є добрих два десятки червоноармійців, що, рятуючи своє життя, вирішили за краще проміняти большевицький „рай“ на Вел. Україні на нужденне таборове життя, вирішивши за краще проміняти большевицький „рай“ на Вел. Україні на нужденне таборове життя... Головні ж повстанчі відділи, винищивши „комуни“ в районі Кам'яця—Нов. Ушиці—Проскурова, виривавши до ноги в районі м-ка Чор. Острів комуністичний кінний відділ силою 200 чол., подалися на схід, піднімаючи народ на боротьбу проти червоних катів... Правда також і те, що відтиснок кордону від р. Дністра до м. Гусатина, який зпочатку повстання на протязі сільських днів був альянцій від большевицької охорони,—сими днями знову обсаджено большевиками. Обсаджено навіть густіше, ніж раніш, й для певности до кордонової охорони додано червоної галицької частини, котрі вдень з великим запалом лаються з польськими „постеруками“, а іноді навіть починають з ними невеликі перестрілки... Але-ж подивіться, що робиться з наступленням ночі з сією большевицькою охороною: все майно частин, що охороняють кордон, вантажиться на підводи, телефони знімаються і вся охорона чекає першого пострілу з будьякого боку, аби втікати ближче до своїх більших військових об'єднань... По чуток, правда, ніби також і те, що Кам'янець, Н. Ушиця, Проскурів знову занято большевицьким військом, але ж скільки з своїх „діячів“, що їх забали повстанці, не долічуються зараз червоної кати... Прибулі зпоза Збруча розповідають, що вістка про повстання викликала була на Проскурівсь-

кій біржі шалений попит на українську валюту,—особливо великий попит був на гривні. Большевицькі гроші зовсім перестали бути прийнятими. Після нового захоплення Проскурова большевики заарештували й розстріляли за „намеренно ввезуті“ української валюти й спекуляційно нею чотирьох місцевих жидів—колишніх біржовиків. Це, звичайно, мало свій вплив, і большевицькі гроші знову з'явилися в обігу.

Є також відомості, що, тікаючи з Проскурова, большевики розстріляли всіх „петлюрівців“ та „белогвардейців“, котрих незадовго перед тим було заарештовано по підозрінню в протибольшевицькій змові. Кількість розстріляних по чуток доходять до 300 чоловік.

Повстання на Вел. Україні „подавлено“... І в той-же час 9.XI в м. Підволицьку весь день було чути сильну гарматну стрілянину в бік м-ка Купеля, а прибулі з того району люди розповідають про вперті бої, що точаться там поміж червоноармійськими відділами та повстанцями.

Щоби зменшити вражіння від поширених вісток про повстання і заспокоїти людність Правобережної України, де вперто ширяться чулки про можливість близької війни з Польщею, большевики скрізь порозвілювали плякати з оповіщенням, що „Мир с Польшею куплено ціною 10 мільйонів лота“. Наприклад, впродовж повстання на Вел. Україні опріч большевиків в прикордонової смугі вперто ширять також... агенти „єдиної-неділімої“.

Зворушила спільність... „Петлюровське возстаніє—кажуть ці „господа“—провалилось. Народ не пошел за Петлюрой. Вот когда ми начнем акцію—тогда увидіте, каковы будут результаты“.

А тим часом гарматні стріли зпоза Збруча, і що разуві вістки про нові успіхи українських повстанчих відділів, що, як та пошесть, ширяться по сей і по той бік польсько-українського кордону, настирливо говорять про те, що ці повстання не ліквідоване, а чим далі, тим більших розмірів набирає воно, ні „Петлюровська концепція“ не провалилась... І занато рано почали співати наші червоні та чорні „братів-неділімців“ вічну пам'ять „Петлюрівській концепції“.

Красноградченко.

10.XI—21 р., м. Тернопіль.

Вашингтонська конференція

Друге засідання конференції. ВАШИНГТОН. 15.11. (ПАТ). Сьогодні відбулось друге прилюдне засідання конференції з участю тих же представників. Після відкриття засідання забрав слово Бальфур“.

„Приймаємо цей програм—сказав Бальфур—яко знаменитий проект, який надається до переведення у всіх точках“.

Далі, охарактеризувавши всі позитивні сторони проекту, Бальфур зробив два застереження: В першому підкреслив, що даремно обмежено тонаж підводних човнів, зазначаючи, що цього не вдасться перевести. Потім Бальфур зазначив, що хоча дискусії в справі зменшення видатків на морське озброєння обмежено, але він припускає, що в найближчому часі такі прийде обміркувати справу озброєння на суходолі, під титаром якого стоїть вся Європа.

Представник Японії, бар. Като, зазначив, що Японія приймає проект роззброєння, який веде до всесвітнього миру. Флота

повинна служити лише справам безпечества країни. Японія не мала найменшої думки про військові приготування.

Представник Італії домагався, щоб нарівні з іншими морськими державами була обговорена справа роззброєння Франції і Італії“.

Слова Бальфура про роззброєння зробили на Бріана таке сильне вражіння, що він нервово здригнувся, а коли представник Італії заговорив про Францію, він раптом підвівся.

„Не погожуюсь, з п. Бальфуром, сказав він голосно, в деяких пунктах. Не настав ще час заперечувати народи, що наближалася пора всесвітнього миру, але оскільки справа торкається Франції, не перестану голосно говорити, що ми погожуємося з програмом державного секретаря Америки“.

Відомості про повстання на Україні див. на 3 стор.

Щі слова викликали бурхливі оплески. Далі Бріан, поставив запитання, чи справа розбросання викликана лише економічними міркуваннями і чи народи світу зможуть порозумітися...

„Справа розбросання на суходолі, додав Бріан, повинна бути вирішена й коли б ніхто цієї справи не порушив, то порушила б її Франція, яка в найменшій мірі спричиняється до гвалтування світового миру.“

Наради. ВАШИНГТОН, 15.11. (ПАТ). Юз відбув нараду з Бріаном в справі відношення Франції до Німеччини, в справі французьких збройних сил, а також в справі сум, які належать Франції від Німеччини.

ПОЛІТИЧНІ ВІСТІ

Нитай не визнає конференції. МОСКВА. (ЕТЕ). Уряд південного Китаю, який перебуває в Кантоні заявив, що не визнає ухвал Вашингтонської конференції тому, що південний Китай не післав туди свого представника.

Демісія угорського кабінету. БУДАПЕШТ. (ПАТ). 14 листопада по обіді президент міністрів гр. Бетлем подав начальнику держави демісію кабінету. Начальник держави застеріг собі право вирішення цієї справи і просив, щоб кабінет продовжував урядування.

Америка озброюється. ВАШИНГТОН. 15.11. (ПАТ). Секретаріат міністерства флоту заявив, що Сполучені Штати будуть продовжувати будову військових пароплавів згідно з дотеперішнім програмом. Ця будова може бути припинена лише з наказу американського конгресу, або по виробленню конференцією нового програму в справах морської флотії. Дредноут „Est Virginia“ згідно з попереднім розпорядженням буде спущений на воду в суботу в Новому Орлеані.

В Німеччині

Борг Німеччини. З Берліну повідомляють, що борг Німеччини в сучасний момент вносить 214,857,930,000 німецьких марок. (О. Д.).

На Далекому Сході

Тибет проти большевиків. РИГА. Тибетський уряд звернувся до англійського уряду за моральною підтримкою і висловив готовність заключити відповідну угоду, бо китайський уряд не має сили справитися з большевицькими бандами в Монголії. Тибетський уряд дуже стурбований тим, що Хутухта в Монголії піддав під вплив совітів. Представник британського уряду в Тибеті розробив проєкт договору, який задовольняє бажання Тибету про усталення ближчих відносин з Індією. (Г. Р.)

Заява Меркулова. Голова Приамурського уряду С. Меркулов зробив кореспондентові „Общого Дѣла“ таку заяву: „Необхідно прийти з допомогою російській національній, б капелівській армії, яка знаходиться в тяжкому стані. Армія погано одягнута й боса, не має теплої одежі. Мужність, карність і поведінка армії—чудесні. Фінансовий стан приамурського уряду не дозволяє добре го-

дувати армію, але Ч любов до Росії і почуття обов'язку знищити большевизм дають їй можливість існувати, не скаржучись.“

Як би наша армія мала зброю і засоби, вона б легко на протязі кількох місяців очистила весь Далекий Схід від руйнуючого большевизму.

Внутрішній і зовнішній стан, слава Богу, зміцнюється. Наші невеликі відділи обсаджують Охотськ, Аян, Ола, Петропавловськ.

Ми одержали в спадщину від большевиків порожні каси, пограбовані склади і тисячі збігців, які прибувають на нашу територію, спішно покидаючи большевицький рай.

Як би ми одержали відповідну фінансову допомогу, ми дуже швидко встановили б національну владу, без пролиття крові аж до Іркутська, де в нетерпимістю чекає нашої допомоги російське населення, яке змучено бандами інтернаціональних терористів“.

Європа й Совдепія

Нансен про Росію. ПАРИЖ. Нансен заявив співробітникові „Пті Паризьєн“, що приїздив до Парижу перш за все для того, щоб подякувати Франції за її бажання дати допомогу російським збігцям у Царгороді, а також за обіцянку затримати жовнірів армії Врангеля, для того, щоб дати їм можливість пережити зиму без великої нужди.

У сучасний момент головне завдання—це дати можливість російським селянам засіяти яронищу, через те, що ярвий врожай складає дві третини всього врожаю Росії. Як що це не вдасться, у майбутнім році буде знову голод. Нансен підкреслив, що не можливо викреслити з економічного життя Європи мільйони людей, що складають населення Росії.

Англійська організація допомоги дітям буде постачати харчі на 250,000 дітей. До цього часу американці годували мільйон дітей. При допомозі Франції Нансен має надію довести до 2х мільйонів кількість дітей, які будуть користатися допомогою. Фінансова

підтримка правительств безумовно необхідна. Необхідно від 10—20 мільйонів фун. стерл.

В Ірландії

ЛОНДОН, 15.11. На вчорашньому засіданні ради міністрів встановлено текст відповіді на запити Ульстеру в справі Ірландії. Відповідь має форму листа Лойд Джорджа, який ще сьогодні увечері відіслатиметься до Бельфасту. В цьому листі Лойд Джорж проголошує згодитись на статут домінії для всієї Ірландії; Ульстер одержав би автономію. Рішення Ульстеру має наступити з кінцем цього тижня, після засідання конференції уніоністичної партії, яка відбудеться спеціально для вирішення цієї справи. Ульстер сподівається отримати підтримку уніоністичної партії в справі свого становища відносно Ірландії і гадає, що захитало б становище Лойд Джорджа. В конференції взьмуть участь 1500 делегатів зі всієї Англії, в тім числі послан парламенту. Як що Ульстер займе вороже становище проти Лойд Джорджа, він подасть до демісії.

З державного життя Польщі

В недільному числі ми вже подавали постанову Ради Міністрів і компромісову формулу Союму в Віленській справі.

Постанову Ради Міністрів було передано маршалкові Союму на одному з чергових засідань, причому прем'єр-міністр зазначив, що криза вищої влади, що зв'язана з цією справою, шкодливо відбилась би на закордонній політиці, в господарчому і військовому житті держави.

П. Маршалок Союму після промов послів і міністрів прочитав свій компромісовий проєкт, який має передати Начальнику Держави:

1) Союм негайно ухвалює автономний статут для Віленської землі, але з умовою, що більшість послів, обраних на терені Центральної Литви до Союму Віленської землі, висловиться за Польщу.

2) До Віленської землі мають належати: а) Центральна Литва, б) повіти: лідський і браславський.

3) Зараз же після ухвалення статуту будуть переведені вибори до Союму Віленської землі.

Компромісовий проєкт дає можливість населенню повітів Лідського і Браславського висловитись на зібранні делегатів Віленської землі в приналежності до Польщі.

На це засідання приїхав і Начальник Держави і висловив свою декларацію, в якій між иншим зазначено:

Вільно і віленська земля на протязі цілих віків була тереном суперечок між Польщею і Північним сусідом. Після укладу Польщі Росія спеціально напружала свої сили, щоб знищити кількавіковий зв'язок той земля в Польщею. Ті зусилля Росії нарешті затемнили справу, чим власне Вільно і віленська земля—Польща, Росія, Литва, Білорусь...

Начальник Держави, як син цієї землі, ствердив, що ця неясність була такою великою, що влягалась реальною підставою, щоб цілий світ розв'язав цю справу. Цю невизначеність і ризик історичних традицій розв'язувала в дотеперішній подіях світу тільки зброя. Зброєю й тепер розв'язано віленську справу. Начальник Держави гадає, що Польща не може обмежитись тільки таким засобом розв'язання долі цієї землі. Тому, після численних роз-

мов з окремими послами і представниками партій, ствердив, що після уважного розгляду справи, роблячи спробу компромісу зі свого головного погляду, він залишається при урядовому проєкті, від якого відступити не може.

До того Начальник Держави додав, щоб до цієї справи не примішували жадних дискусій що до федерації, анексії, чи плебісциту. Начальник Держави, бажаючи віддати розв'язання справи самим мешканцям Віленської землі, нічим не хоче зв'язувати її волі.

Після конференції над декларацією маршалок Союму освітив ситуацію, зазначаючи, що є надія досягти компромісу.

Розв'язання цієї справи мало відбутись на черговому засіданню Союму, якому Радою Міністрів передана наступуюча формула: „Союм дозволяє, щоб на терені Лідського повіту, який знаходиться на правому боці Німана, і Браславського повіту були проведені вибори для висловлення своєї волі до зібрання представників віленського району на підставах які визначить тимчасова урядова комісія в Вільно. Союм також уповноважує уряд до видання потрібних в цій справі розпоряджень“.

Внесок цей взявся обстоювати прем'єр-міністр Поніковський.

І от 15 листопада Союм розпочав на своєму загальному зібранню обговорювати віленську справу, яка викликала такий заколот в політичному внутрішньому житті Польщі. Розпочав і не скінчив за браком часу.

З промов цього засідання виявилось відношення деяких партій до цієї справи. Прем'єр-міністр Поніковський обстоював урядовий проєкт, опираючись на міжнародні становище Польщі, на ризик недовкладності в цій справі де ніхто не знає певно окресленого району Центральної Литви, якого не окреслює і сам ген. Желіговський. Представник З. Л.Н. пос. Гломбінський гостро висунув проти цього проєкту і захищав недоторканість питання про приналежність до Польщі спірних повітів. Але представник Р. С. Л. „Piasta“ і Р. Р. С. навпаки обстоювали урядовий проєкт і погляд Начальника Держави і закликали до підтримки його.

Остаточного розв'язання цієї справи треба сподіватись на наступному засіданню.

З України, про Україну

Чув я також розмову про Мордалевича. Чекист Шаляпін питає у чекиста китайця:

— Так що ж, Мордалевич видає його? (фамілії я не розчу).

— Так, вже все видав, відповідає китаєць.

— Але я думаю, що Мордалевича теж скоро розстріляють? питає перший.

— Так, певно більше тижня його не протримають, відповідає знов китаєць.

Чув я також і другу розмову чекистів про Мордалевича, де перечисляли прізвиська повстанців, яких Мордалевич видав.

Одного вечора швидкими кроками ввійшов в „комісарську“ Капустянський (чернігівський жид), глянув на мене, як з могоди, підійшов до „одиночки“, де сидів вищегаданий Партер і на запитання завідуючого „операційним відділом“ Гутермана, що з ним робити, махнув рукою і сказав: „В подвал його сьогодні ж!“. Зараз же того нещасного Партера і забрали „в подвал“, а мене посадили на його місце в „одиночку“.

Надзвичайно тяжке, гнітюче хвилювання охопило мене, коли я опинився в сій „одиночці“, що уявляла собою вузьку ванну кімнатку. Уже сидючи в комісарській я знав, що рідко хто виходить з сєї „одиночки“ на волю і мені все вважалося, як підійде Капустянський, гляне через „глазок“ на мене, махне рукою і своїм замогильним голосом скаже: „в подвал його“. І нерви мої розтарилась, хвилювання до півночі зростало до найвищої міри, я почував вже, що не зумію володіти собою, що не зможу піти на смерть спокійно.

Але недовго довелося сидіти одному. Перед вечером привели до мене товариша, високого, міц-

ного, літ тридцяти шости робітника, з забинтованою головою і побитими руками. Мовчки сів він навпроти мене і мов і без того розятрене серце ще більше зачепило тривогою і болем, коли я побачив, як по цілком спокійному, здавалося, лише котились слюза за слюзою. Власна тривога і пригніченість довго не давали мені можливості заговорити з ним і майже до півночі мовчки сиділи ми один проти одного.

Тільки десь коло півночі почали ми розпитувати один одного про лиху долю, яка привела нас в сю клітку, де навіть одного кроку неможна було зробити поміж двома кушетками, які заповняли одиночку. В темноті я не бачив, але почував, що у нього котяться слюзи, що він переживає страшну тугу душевну, а м'який баритон його голосу тільки іноді зривався в болізоному дрижання. Я довідався, що се робітник С. з ківських залізничних майстерень, що він вже два роки працює в „одній петлюрівській організації“, що він виключно займався разом з співробітником з управління південно-західним залізницю Х. купівлею зброї у червоноармійців і пересиланням її повстанцям. Купив він за весь час своєї роботи більше 20 кулеметів і більше 200 рушниць, а головним чином скуповував набой для рушниць, та кулеметів.

Гроші йому приносили з повстанського штабу третьої повстанської армії, але дуже багато набой він одержував без грошей од червоноармійців, що співчувають повстанцям. За останні часи він навіть заклад поріжним військовим частинам „гуртки постачання“. Се мабути і погубило його, бо хоч се дуже збільшило безплатне постачання до півтора мільйона набой для рушниць за останні два місяці але сьогодні він одержав куле-

мет і хотів везти до Мотовилівки на передаточний пункт і його заволила зараз же за Батисвою горою. Лишилась у нього жінка і хлопчик 10 літ і він довідавшись від мене про мою біду, запевняючи, що мене випустять, склав цілий заповіт, який прохав передати його дружині. Він вже знав, що завтра його розстріляють.

Надзвичайно схвилював мене своїм героїзмом, невідомим навіть для самого себе, сей простий, але так глибоко виданий визволенню свого народу, чоловік. Його просто, уривкове оповідання, те, що ні одного слова жалю чи скарги за зроблене я не чув од нього, таким глибоким зворушенням наляло асію мою душу, що я довго лежав мовчки, забувши про своє власне горе, весь охоплений і радістю, і здивованням, і печаллю перед всією величністю, і перед всією трагедією нашої визвольної боротьби. Не може наш народ вмерти, коли він має таких непомітних героїв! Ми будемо жити і слюзи, слюзи радості і печалі, змішавшись разом, облегчили мою душу. Я довго вдихався в п'ятомуночі, довго прислухався до неясних згуків тюрми і тільки краєм серця мов жаль мого товариша по тюрні за його дружиною і десятилітнім сином.

— Як то вони будуть без мене? бо десь там і у мене не сплять в смертельній за мене тривозі...

Рано я прокинувся пізніше, ніж мій товариш по камері і, глянувши на його, зразу помітив, що він цілком заспокоївся.

— Ну що, товаришу, заспокоївся? питаю.

— Так, відповідає,—се тільки вчора, серце моє розтвірилось. Я ж два роки і лягав і вставав сьогодні з думкою, що може сьогодні, чи завтра заберуть і доведеться вмирати. Так чого ж уже тут? Треба вмирати!

Увечері його забрали з носі „одиночки“ і в туж ніч розстріля-

ли, як я опісля вже на волі довідався і від жінки і з списку, що вивішувався на Інститутській.

На другий день рано, проходили через „общу“ в уборну, я очам своїм не повірив, побачивши лежачого, як смерть блідого, інженера А. Василенка, а коло нього агронома Пасічного. Потім я вже довідався, що на квартирі у Василенка забрано більше 20 людей і залишено засідку, яка на протязі двох тижнів забрала всіх, хто б туди не прийшов. Забрали між иншим до чека двох дівчаток по 12 літ, які прийшли в приватній справі до жінки Василенка, забрали червоноармійського офіцера, квартиранта Василенка, нарешті забрали навіть жінку, що випадково, помилувшись подзвонила в тамних сінях замість до докторки, сусідки Василенка, до їх помешкання. Самого Василенка привезли тяжко хворого на дезінтерію і він вже зовсім не міг підвестись з ліжка. Там же у нього забрали агронома Назаренка також в стані дезінтерії, майже безнадійному. Що власне спричинило до цього арешту, я не довідався, але знаючи Василенка, як людину цілком аполітичну і тільки як українського громадянського діяча, я не сумніваюся, що й забрано його було тільки за те, що він український громадський діяч.

У вечері привели до мене знов товариша і розмова з ним знов глибоко схвилювала мене. Цілком випадково я бачив його раз на Дніпрі, на заводі Централі, де він працював простим робітником. Бже тоді я зразу звернув увагу на надзвичайно розумне, інтелегентне, хоч і „опрошене“ лице. Я довідався тоді ж, що се лікар В., який цілком віддався політичній роботі, і який переховувався де-який час у нас на заводі.

Я був надзвичайно здивований, коли ввели його до мене в камеру. І знов душа моя і радістю і печаллю огорнулася після довгої темної ночі, проведеної ним у

розмові. Він був уже певний, що буде розстріляний. Останні часи він ходив на поденне в Святошині і тримав зв'язок і центральному передаточному касу бовоків груп Радомислянщини, Переславщини та Черкащини. Захоплено його випадково в одній квартирі, куди він прийшов ночувати. В той же день приведено в чека і зразу ж на допит. Допит був дуже короткий. Коли ввели його до Капустянського, той, показавши на якогось добродія, що напивлежав у кімнаті з страшними синяками на лиці і забинтованими руками, запитав Василенка:

— Ви сього товариша знаєте?

Василенко глянув і сказав, що не знає, бо дійсно не знав.

— А ви його знаєте?—запитав Капустянський, показуючи на Василенка.

— Так, знаю,—відповів невідомий.

— А через що ви його знаєте?—запитав Капустянський.

— Він такого то числа був на лютеранській два,—відповів невідомий.

Тут тільки Василенко пізнав в тому чоловікові Бендрика-Ганжу директора польської гімназії, до якого по справам повстанським він кілька разів заходив.

— Можете його вести, сказав Капустянський, і Василенко після сього короткого допиту, вже добре знав, що буде не далі, як через день, розстріляний.

Ані найменшої злоби він не почув до Бендрика за те, що той його видав і тільки весь час мучився, що Бендрика, так тяжке скатовано.

На другий же день Василенка забрали з носі камери. Я не можу передати того тяжкого болю душі, який огорнув мене мало не зомлілого від туги, коли забрали його від мене, коли за одну ніч він став мені ближчий за рідного брата.

— Так скажіть же там, що б хлопці старались, сказав він на прощання, міцно об'їмаючи мене. Від його я довідався багато

ПОВСТАННЯ НА УКРАЇНІ

3 наших джерел

Зворушення в районі Тираш-поля.

Через Румунію отримуємо відомості, що в Тирашпільському повіті почалися зворушення селян, викликані ненавистю до большевиків і жорстокістю большевицької влади. Большевики бояться, щоб ці зворушення не прибрали ширшого характеру і не перекинулись на німецькі колонії, населення котрих могло б нести значну організацію в місцеві селянські розрухи. Не треба забувати, що в Тирашпільському повіті є декілька сіл, де живуть москалі. Підтримуючи раніш большевиків, ці села врешті переконалися, що з большевиками йти їм не подорозі і пробували повставати декілька разів проти них, але ці повстання большевики жорстоко придушували і спалили декілька сіл.

Розрухи на Полтавщині.

З перехоплених большевицьких радіо видно, що на Полтавщині, в Лубенському повіті, в районі станції Ромодан, в десятні числа цього місяця почалися селянські розрухи проти большевиків.

Припинення руху на лінії Київ—Коростень.

Підтверджуються відомості, що 7 листопада, після двосьмигодинного впертого бою, організаційний повстанчий відділ захопив станцію і місто Коростень та його околиці. В зв'язку з цим в прикордонній смузі крамарі оповідають, що рух залізничний по колії Київ—Коростень припинився. Повстанці зіснули кілька мостів на колях, що йдуть до Коростеня і таким чином перервали комунікацію з ним.

В районі Києва.

Большевики нервово готуються до оборони Києва. Старано направляють окопи і дротяні загороди. Очевидно большевики мають намір боронити Київ і для цього не тільки переводять фортифікаційні роботи, але й стягають туди значні сили. По деяким відомостям, в напрямку на Київ відправляються частини 3 кінного корпусу і 45 пішої совітської дивізії.

Паніка серед «рабочиних продрологів».

З оповідань селян, що приходять до польського кордону по крам, підтверджуються подані нами раніш інформації про ті пригнічуючі настрої, які відчуваються зараз серед «рабочиних продрологів» і серед частин, що їх передано в розпорядження комісарів продролога. Повстанчі відділи, відбуваючи свої таємничі перемарші ґрунтівними шляхами через села та містечка, винищуючи місцевих комуністів, — особливо увагу виявляють до тих представників большевицької влади, що під виглядом збору продрологу грабують українських селян.

Захопивши денебудь цих розбішак, повстанці з особливою лютою і систематичною винищують їх згідно з постановою повстанчих судів. Ця спеціальна увага повстанців до зборщиків продрологу почала викликати серед них велику паніку і пригнічення, а також і дезерцію.

Повстанці, в напрямку до Києва.

По останнім відомостям телеграфіе і телефонічне сполучення Звягель-Житомир і Звягель-Київ від 10 листопада перервано. Вдоль кордону на Волині большевицька погранична сторожа показується тільки вдень, на ніч же ховається з страху перед селянами.

Оповідують очевидці про великий бій, який відбувся в районі станції Тетерів поміж партизанським загном от Т. і совітським військом. Партизани мали великі втрати в людях, але здобули цінний потяг з еміуніцією. Загін цей, який минав вже Житомир і подався в напрямку на Фастів, побільшився значно, крім охотників з селянської молоді, ще двома полками совітської кінноти, які перейшли на бік повстанців, перебивши своїх комісарів. При загоні є вже дві тяжкі гармати й 7 легких. Розіздані повстанські досягають ст. Бородянки.

Перші кроки повстанців до заведення ладу.

ГУСЯТИН. В Проскурові захоплені українцями всі комісари, весь склад виконавчого комітету, весь склад Чрезвичайки та особливого відділу.

Українські частини посувають наперед.

При командуючому українськими частинами генералі Тютюнникові є представники всіх відомств, які зараз же, після захоплення території, організують на місцях владу.

Адміністративне та господарче управління в звільнених від большевиків місцевостях належить волосним, міським та повітовим управам, вільно вибраним українським населенням. Для контакту праці місцевих самоврядувань та командування в кожному повіті й в кожній губернії є представники Українського Штабу. Вони іменуються «начальниками повіту» «начальниками губернь» і т. д.

Повстання ширяться.

2-га бригада 51 сов. дивізії опустила Балту і Ананів і вирушила на Вознесенск. На Повтавщині кинено 7 і 25 сов. дивізії в район Черкаси - Александрів - Єлисаветград. 24 дивізії і 164 бригада борються з повстанцями на лінії Гайсин-Проскурів. Повстання перекинулося на Херсонщину, де оперує отаман Іванів. В районі Катеринослава показалися повстанчі загони Матвієнка. (Р.К.)

Збігці—комуністи.

ПІДВОЛОЧИСК 15 XI. Від кількох днів знов появились совітські патрулі в тих місцевостях над Збручем, які в минулому тижні вони покинули. Віткіачі, які прибувають з-над Збруча, привозять золото і брильянти і продають їх в прикордонних містах. Між віткіачами знаходиться багато большевицьких агітаторів. Двох таких агітаторів арештовано в Мушкатові.

Московський офіціоз про повстання на Україні.

ГЕЛЬСІНГФОРС. В «Московських Совітських Ізвестіях» Стеклов, у передовій, статті пропонує всім «власть інудим» вважати Масков Петлюри на Україну, підтриманий Польщею та Румунією не-за-мергавий-біогвардійський виступ, а за шість поважне яке має за обстою вирішену в Паризі інтервенцію. Ми були сліпі, коли в червні місяці товариш Троцький попереджував нас про всі події, які зараз мають місце на Україні, ми вважали його

лазарету, а там через два дні прийшла проста записка: «по распоряженію т. Капустянского освободить т. Ковалю із под ареста. Перцов».

Я вийшов з чека майже повним инвалидом. Два тижні пережитого кинули мене в таку болізню втому, що я почував повне безсилля зоставатись далі на Україні. В свій час я переживав довгі місяці тюрми царської, пережив шлій місяць в добровольчій тюрмі, тричі я сидів в чека, але такої тяжкої фізично і морально тюрми, якою була остання, я ніколи не переживав.

Але в безконешній втомі мой, у мене в душі виростала як моноліт, не віра, ні, а глибоке незмірне переконання, що ми переберемо. Ну хіба ж не легендою віс од смерті отого лікаря В., отого робітника з депо С., хіба не легендою віс од паночки Х., яку ніякі загрози і муки не примусили видати товаришок, що друкували разом з нею прокламації? Яка безмежна любов до України і до людний жила в тих людях, що життя своє покладали за рідний край! Так, ми переберемо, ми не можемо не перебороти, нехай знають всі, у кого віру хитає панування над нашим рідним краєм нашого ворога. Нехай памятає кожний, що одна київська чека має в своїх льохах 5.200 чоловік. Коли навіть половина з них кладе життя своє за рідний край, то скільки ж ще по тюрмам всієї України їх мучиться? А скільки ж ще бореться і скільки їх родиться в цій боротьбі?

Проф. В. Коваль.

Громадяне! Треба зберегти єдиний наш орган на еміграції, а тому зберіть і надсилайте до редакції пожертви в пресовий фонд «Української Трибуни».

пер доводиться розчаровуватись у своїх плянуваннях, дякуючи певно поставленій інформації, якій особливо довіряв т. Чичерин».

Новочасна легенда

Від особи, яка прибула на дніа з України, довідуюсь про легенду, що повстала в Києві. Вважаючи на дуже гарний зміст її і, як зразок творимого народом фольклору на національні теми, подаємо її в повному викладі.

— У Києві до одної церкви, де правив службу священник, принесли хрестити дитину. Священник згодився, але коли розгорнув пелюшки, то замість дитини побачив мотузку. Священник відмовився хрестити. Куми пішли були, але зараз повернулись і кажуть: «Як ми виходили з церкви, то дитина почала плакати—«охрестіть!»

Береться батюшка хрестити, та розгорнувши вдруге, побачив за-

місь дитини сокиру. Священник знову відмовився. Куми знову почали просити, щоб охрестив дитину. По довгих ваганнях священник одягає в третє ризи і починає хрестити, розгорнувши пелюшки, де замість дитини вже лежав букет троянд.

Почав священник хрестити той букет троянд. Занурив священник у воду букет і з того букету вишля дівчинка тай каже:

— Я—Україна. А далі додає: Це ви добре зробили, що охрестили за третім разом, бо як би за першим разом охрестили, то нас би всім повішали, якби за другим разом, то нас би порубали, а тепер Україна розцвіте як троянда.

За Збручем

(Від власного кореспондента).

Територія Кам'янецького закутка виявляє тепер з себе щось подібне до Мексики чи якогось балканського межигір'я, де життя цілком подешевало, де бродять банди й чети народніх мстників, де ні проїзду, ні проходу для «нейтральної» людини майже немає:

— Ти за кого?

— Я... я... я—большевик!

— На оскину його, хлопці!

Бідолаха випроситься у повстанців. Зустрічає далі ще ону оздобну купку людей:

— Ти—за кого?—питаються.

— Та ж ваш же ми-ж тепер усі українці—повстанці!

— К стеньке его, товарищі!

Але, мимо всього, найгірше се-бе тут почувують «натурально», большевики, бо тут, кажу, — «де байрак, — там і козак». Отже, після перших днів переполоху, «воми» зробили нараду в Кам'янці й вирішили приєднатися до повстанців, коли ті придуть до міста. Та повстанці не прийшли. І вони сидять собі та гуляють по старому. Але не щира та гуляня. Бо не все гаразд у повіті. В цьому окупанті переконалися — на другий-же день по «військовій нараді» у Кам'янці: перші ж дезертери, що мусили волею—неволею повернутись до своїх кошар, розповіли, що ні виходу, а ні вїзду з Кам'янця вже немає: у Шатаві — застава, в Мукші—застава, рейки розібрано, в Румунію не втечеш, а до того ж виступи що години повідомлять стали про всілякі «інциденти» по за околицями міста: забито, повішено, розстріляно, пограбовано.

Становище над Збручем остільки погіршало, що наказано було зібрати всю «Вохру» до Оринина. Зібрались. Рушили. Підійшли аж під саму Орининську гору... А там хтось співає. Стало боляко. Подальше до Красноставців. Коли і там небезпечно: чогось парубки збираються купками і пересміюються. Рішили посунути ще далі. Та не всі, бо більша половина зникла. Залишилось щось біля 400 «найхоробріших», котрим нікуди було втікати: самі москаліки та інюлеменики.

Інтенданства немає. Харчуватись треба. На ноги підбились. І почались насюки на мирні убогі села. Крали, реквирували, грабували і розбивали. «Заосмотрювались» переважно в коні, аби «легше» було на ноги. Заосмотрілся й почали... карати.

Та не дримали й «куркулі». В с. Рихту, що у 15 верстах од Збручу, вдерся 29 жовтня відділ отамана Гулого-Гуленка. Займав залогом. Розстріляв політкома Міхала Сичівського. Це—штука з тих, про котрих кажуть — «ядронная». Мав паспорт вироблений в Буенос-Айресі, віваний мало не у всіх найбільших робітничих та політичних осередках держав Антанті. І то—в цьому році. Походженням—поляк з Бесарабщини. А може й жид, бо мав і жидівського пошпорта. Був інструктором компартії в Кронштадті. Отже й на нього черга прийшла. Вже забитому Синявському голову оділи собаки. Кажуть кілька днів валявся труп біля волосного будинку!

В Чернокозничих так само спла-

лахнуло. І старий і малий зібрався і рушили, Богу помолвились. Кажуть і досі гуляють понад Дністром.

Всіх фактів не знаємо. Але без сумніву, комуна товчуть щоденні і систематично. Становище скрутне. А тому, щоб розв'язати собі руки, «товарищі» вислали були делегацію до польської влади з пропозицією прийняти їх, як інтернованих. Згоду (принципову) їм, кажуть, дали, при умові роззброєння. Отже, руки розв'язалися, на серці відлягло. Вихляти знайдено. Значить, аж до дня втечі до таборів,—можна ще погуляти. І почалась... різня над збручанським непозновим населенням.

Оповідують про арешти старців, баб, калік у Чернокозничих. Тамже, по чуткам, розстріляно біля десятка нещасних мучеників за рідний край. В Кудринцях спалено кілька хат. Згвалтовано жінок. Замордовано кілька поважних господарів. Счинився такий зойк і гвалт, що чути було далеко за Збручем!

Так—за Збручем! А—над Збручем?

Чутки різні. Оповідують, наприклад, про великі бої за Жмеринкою. Тут кількадесятитисячна повстанча армія, ліквідує большевицькі сили славновісного «румунського фронту». Чути біля Нової Ушиці сильний гук гармат.

А на Одеському напрямку нашими повстанцями занято висоти в околицях Гайворону, що на лівому березі р. Бугу, на стратегічному залізничному Бершадсько-Вустянському вузлі. Таким чином, одкривається шлях на Одесу через Ольгопіль.

А пльоток—пльоток! Про них було-б краше не балакати, а тому скажу лише про їх авторів. Це—всіляке шумовиння, що, повітавши з таборів, може й на «передовські» кошти, провадить тут не лише паскудницьку спекуляцію але й ширить безглузді, й харигідні інформації про всякі неповідомлення на повстанчому фронті, подаючи ці «сенсації» до «Впереду», «Хвилі» й до готелю «Вікторія», що на Ясній вулиці у Варшаві.

Для цих осіб потрібна границя. Потрібне нуджене життя по тім боці Збручу, аби набивати кишечні селянською кривавицею, добути «катеринками» та «левами». Немає границі, бо границя з непризнаною що до Польщі Українською Народною Республікою для них «заріз». Отже й «ріжуть» всілякі побрехеньки, як тютюнову «папушку» на «самокриші».

Особливо уславився тут своїми «інформаціями» відомий обкрадач українських державних авто-гаражів п. Т—чук, який, до речі, має кілька карних розправ й у польських судах.

Отже, майбутня влада на теренах звільнених від ворога мусить належно «відзначити» цих «українських громадян», коли вони, зачувши «спажене», посунуть на Вкраїну «завідувати гаражем».

Стід і сором надалі терити отих паразитів й бандитів.

А вони пачево зголосяться до праці.

Трандафіль.

новин. І перш за все про останній арешт білоцерківського з'їзду повстанських отаманів. Зіхлось туди на чергову конференцію щось біля 30 душ і як раз в самому початку засідання з'явилась чека. Тільки 9 чоловік встигли захватити чекисти, залишивши після бою б чоловік своїх убитими. Решта отаманів втікла, але не розбіглась, а на другий же день вісімнадцять душ їх з'їхалось в самому Києві, де і продовжували конференцію. По всьому Києву пішли страшні труси, але конференція спокійно закінчила свої роботи в одному з помешкань бувшого кадетського корпусу, де тепер містилась школа українських, червоноармійських командирів.

Вже після виходу на волю я довідався, що і ся школа тяжко постраждала, бо там було відкрито величезну повстанську організацію червоноармійських командирів на чолі з Решетухою. Було арештовано більше 500 чоловік курсантів. Вже тут, за кордоном, я вичитав в газетах большевицьких, що Решетуха з більшістю арештованих, а також вищезгаданий Бендик - Гаїжа розстріляні. Розказав мені тоді Василенко і про арешт повстанського штабу на Трухановім острові. Було там арештовано 8 чоловік і знайдено багато документів. Знайдено також список адрес, але без привязи. По цим адресам і почалися страшні труси, ще майже за місяць до мого арешту. Де б не робився трус, там залишалась засідка і забирала всіх, хто б туди не приходив. Людей напакуювали в чека безконешну кількість. Так забрали агронома Дамберга, завхоза політехники Голуба, професора Садовського, професора Шарлеманя, директора першої гімназії В. Дурдуківського, завідуючого бурсою гімназії Волинця, більше десяти гімназісток з бурси гімназії, академіка Єфремова, інженера Іванницького, Клімента Квітчу, чоловіка Лесі Українки, дру-

жину бувшого директора державного банку Ігнатовича, більше 60 душ студентів Політехники, більше 80 душ студентів Університету і т. д. і т. д. Але особливо шукали Суховія. Де б не був трус, там про Суховія питали. З Суховієм же був такий випадок: під час тусу в Науковому Товаристві, він дійсно був в помешканні Т-ва, бо там жив, але, побачивши трус, вискочив на горішке, звідти на дах, а звідти, по коміну на сусідній дах і шез безслідно, не позабувши захопити з собою якийсь великий пакунок. Але там же в Науковому Т-ві трапилось ще друге. Цілком випадково під час тусу зайшов туди Наконечний, про якого недавно сповідалось, що його розстріляно. У нього захоплено було якийсь папери і після того розпочались нові безконешні труси.

Між иншим в одній голярні на Печерську, по Московській ч. 15, сиділа засідка два тижні і забирала всіх, хто б туди не приходив. Між иншим Василенко висловив свою здогадку і про мій арешт. Причини мого арешту були ні мені, ні кому иншому абсолютно не відомі і я губив голову в марних здогадках над причинами мого таємного арешту. Василенко розповів мені, що недавно в зв'язку з арештами були відкриті нітки повстанського штабу третьої повстанської армії. На чолі цього штабу стояв відомий комуніст, член колегії київцукру Каленик Коваль. Оперував він майже два роки, маскуючись комуністом і безпечнісінько втік перед самим арештом за кордон. Василенко догадувався, що замість Каленика Ковалю чекисти хочуть пришити мене. Не знаю наскільки відповідали ці здогадки дійсності, але я так і не довідався навіть після випущення на волю, за що мене було арештовано. От задухи в «одиночці», од повної відсутності прогуклу, од нап'яголюючого існування, у мене в решті пішла горлом кров, мене переведено до

